

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ДОМІНАНТИ ЯКОСТІ ЖИТТЯ НАСЕЛЕННЯ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ*

© 2025 БІЛЬ М. М.

УДК 330.322
JEL Classification: H56; J23; R13

Біль М. М. Соціально-економічні домінанти якості життя населення регіонів України в умовах війни

У статті актуалізуються аспекти забезпечення належної якості життя населення в регіонах України та застосування в таких цілях проактивних інструментів і засобів регіональної політики, переважно соціальної. Зауважено, що якість життя визначається великим спектром домінант, однак в найбільшій мірі – соціальних і економічних. У дослідженні об'єктом виступає проблематика ідентифікації та узагальнення домінант якості життя населення як провідних ознак, чинників, які впливають і визначають базисні характеристики добробуту, благополуччя, задоволення особистих, сімейних, суспільно-політичних потреб і запитів тощо. При цьому розглядаються безпосередньо соціально-економічні домінанти якості життя в Україні на регіональному рівні. Це аргументовано тим, що вони тісно взаємопов'язані, визначають одні одних і мають чітку взаємозалежність. Тому при формуванні регіональної соціальної політики цей аспект потрібно не тільки враховувати, але забезпечувати цілісність. Здійснено короткий огляд наукового дискурсу на сутнісно-змістову характеристику понять «домінанта», «резильєнтність» та «якість життя». Вказано на те, що домінанти якості життя мають нерівномірний вплив на її стан, не в однаковій мірі тригерують її. Таким чином, на таких засадах ідентифікацію домінант якості життя здійснено із урахуванням диференціації та ієрархії потреб за А. Маслоу. Зроблено проспект на трансформацію чинних домінант якості життя крізь призму переходу до формування системи резильєнтності якості життя населення регіону, притому в середовищі повномасштабної війни. Таким чином, відображено характер трансформації завдань регіональної політики із задіяння соціально-економічних домінант резильєнтності якості життя населення регіону в умовах повномасштабної війни. Зроблено висновок, що ідентифікація домінант служить первинним етапом під час формування проактивної регіональної політики у сфері поліпшення якості життя населення регіону.

Ключові слова: якість життя, резильєнтність, соціально-економічні домінанти, структуроутворення, регіони України, загрози, війна, нестабільність, вразливість.

Рис.: 2. **Бібл.:** 15.

Біль Мар'яна Михайлівна – доктор економічних наук, старший науковий співробітник, провідний науковий співробітник відділу проблем соціально-гуманітарного розвитку регіонів, Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України (вул. Козельницька, 4, Львів, 79026, Україна)

E-mail: bmm1983@gmail.com

ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-4979-4019>

Researcher ID: ABC-7258-2021

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57218323030>

UDC 330.322
JEL Classification: H56; J23; R13

Bil M. M. The Socioeconomic Dominants of the Quality of Life of the Population of the Regions of Ukraine in Wartime Conditions

The article updates the aspects of ensuring the proper quality of life of the population in the regions of Ukraine and the use of proactive instruments and means of regional policy, mainly social, for such purposes. It is noted that the quality of life is determined by a wide range of dominant factors, but to the greatest extent - social and economic. The object of the study is the issue of identifying and generalizing the dominants of the quality of life of the population as leading signs, factors that influence and determine the basic characteristics of well-being, prosperity, satisfaction of personal, family, sociopolitical needs and requests, etc. At this, the socioeconomic dominants of the quality of life in Ukraine at the regional level have been directly considered. It is argued that they are closely interconnected, determine each other and have a clear interdependence, therefore, when forming regional social policy, this aspect must not only be taken into account, but also ensure its integrity. A brief review of the scientific discourse on the essential and substantive characteristics of the concepts of "dominant", "resilience" and "quality of life" is carried out. It is indicated that the dominants of the quality of life do not have a uniform impact on its state, do not trigger it to the same extent. Therefore, on such principles, the identification of the dominants of the quality of life was carried out taking into account the differentiation and hierarchy of needs according to A. Maslow. A prospectus has been developed for the transformation of the current dominant factors of quality of life through the prism of the transition to the formation of a system of resilience of the quality of life of the population of the region, moreover, in the environment of a full-scale war. Thus, the nature of the transformation of regional policy objectives involving socioeconomic dominants of resilience and the quality of life of the region's population in conditions of full-scale war is reflected. It is concluded that the identification of dominants serves as the initial stage in the formation of proactive regional policy in the field of improving the quality of life of the region's population.

* Публікація містить результати досліджень, проведених у межах виконання НДР II-02-25 «Домінанти соціально-економічного структуроутворення резильєнтності якості життя населення в регіонах України в умовах зовнішніх загроз» (в рамках комплексного проекту «Домінанти структуроутворення резильєнтності якості життя населення України в умовах зовнішніх загроз») (номер державної реєстрації 0125U000478).

Keywords: quality of life, resilience, socioeconomic dominants, structural formation, regions of Ukraine, threats, war, instability, vulnerability.

Fig.: 2. Bibl.: 15.

Bil Mariana M. – Doctor of Sciences (Economics), Senior Research Fellow, Leading Researcher of the Department of Problems of Social and Humanitarian Development of Regions, Institute of Regional Research named after M. I. Dolishniy of the NAS of Ukraine (4 Kozelnytska Str., Lviv, 79026, Ukraine)

E-mail: bmm1983@gmail.com

ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-4979-4019>

Researcher ID: ABC-7258-2021

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorid=57218323030>

Якість життя традиційно вважається провідним, найбільш релевантним і комплексним індикатором, що характеризує ступінь комфортності (для особи) свого існування, добробуту, благополуччя, стану життєвих умов, способу життя і соціального становища, доступності та рівня задоволення всіх необхідних потреб, а отже, – ухвалення рішення щодо подальшого перебування в тому чи іншому соціумі або ж зміни місця проживання. Водночас, парадокс у тому, що оцінювачем якості життя виступає людина, тоді як сама якість життя служить об'єктом державної політики, регулювання. Зазначене актуалізує проблематику ідентифікації, а, відповідно, розуміння ваги та методів, способів впливу на домінанти якості життя заради формування й реалізації таргетованої регіональної політики, предметом якої є детермінанти покращення особистого, сімейного, трудового та громадського життя населення, а також удосконалення компонентів економічного, природного, суспільно-політичного та соціального середовища проживання. У такому світлі домінанти якості життя служать так звані «провідником» між суб'єктом політики (регіональні органи державної влади та місцевого самоврядування) і стейкхолдерами її результатів (населення, яке проживає на території регіону).

Разом із цим потрібно розуміти й інше. За ситуації кризи, шоку, екзистенційної дестабілізації (для України це спершу була війна на Донбасі, надалі COVID-19, а тепер – повномасштабна зовнішня воєнна агресія), коли критично знижуються спроможності елементів соціальної системи, втрачається їх функціональність, руйнуються соціальні інститути, масштабується сегмент вразливості населення, то розуміння домінант якості життя дозволяє не тільки визначити вектори регулювання, так звані «точки прикладання зусиль і найбільшого ефекту», але й в оптимальний і швидкий спосіб вибудувати систему забезпечення резильєнтності якості життя населення регіону не заради ефективізації соціальної системи та соціальної сфери, але навпаки, – посилення їх, з одного боку, опірності до викликів і загроз, а, з іншого боку, – потенціалу до адаптації та реалізації відновлювальної функції.

Зазначене актуалізує завдання ідентифікації соціальних і економічних домінант якості життя населення на регіональному рівні, розуміння напрямів і характеру їх трансформації в умовах повномасштабної війни, у тому числі з позиції визначення характеристик, включно з посиленням резильєнтності якості життя.

Як відомо, термін «домінанта» набув якнайширшого поширення в біології у 20–30-х роках ХХ ст., означаючи тимчасово керуючу систему, яка обумовлює функціонування нервових центрів у кожен конкретний часовий момент, безпосередньо формуючи цілеспрямовану поведінку тварини та людини; домінанта підсумовує та накопичує імпульси, одночасно пригнічуючи активність інших центрів. Таким чином, домінанта розглядається як головний чинник, що найкращим чином діє на керовану підсистему, забезпечує оптимальний результат її зміни та зрушень у ній і, при тому, блокуючи, пригнічуючи, відводячи на другий план дію всіх інших чинників.

Стосовно наукових досліджень безпосередньо в економічній царині, то поняття «домінанта» або використовується як усталене (головним чином – провідний чинник), або як таке, що ще не набуло свого найбільш системного та комплексного пошукування (якщо йдеться безпосередньо про фокус якості життя), тобто обґрунтування сутнісно-змістових характеристик.

У дослідженнях Т. Пеппі [9] визначаються три групи домінант соціального розвитку: а) економічні (господарські передумови для покращення соціальної сфери, відтворення соціальної інфраструктури, посилення соціального захисту населення, збереження демографічного потенціалу); б) гуманітарні (становлення системи економіки знань і науки, розширення інформаційних технологій, зміцнення інформаційного суспільства, розвиток знаннєвої економіки), в) соціальні (збагачення інтелектуального, творчого, культурного, кадрового потенціалу).

У праці І. Сидора «Домінанти впливу макроекономічних показників на добробут нації» йдеться про так звані домінуючі індикатори добробуту, під якими автор розуміє значення показників, які

в найбільшій мірі позначаються на змінах у результатуючій ознаці, виокремлюючи такі їх групи, як макроекономічні, доходів / витрат та їх оподаткування, майнове розшарування, соціальні стандарти [13].

У монографії «Домінанти сталого розвитку регіонів України» також наводиться достатньо загальне бачення та розуміння відповідних домінант, коли з позиції регіонального поступу такими вбачаються: сталий розвиток, між-регіональна та міжмуніципальна співпраця, еволюція базисних господарських систем, здатність генерувати додану вартість, бюджетна самодостатність, соціальний, інфраструктурний, екологічний та інший суспільно значущий поступ і прогрес [4, с. 12–24].

Аналізуючи результати цих та інших досліджень, доходимо висновку про все ще відсутність єдиного усталеного бачення та смислового наповнення застосування терміну «домінанта» в дослідженнях із соціальної проблематики, соціальної безпеки та резильєнтності.

Своєю чергою, поняття резильєнтності, хоча й набуло прогресу в теоріях хаосу та непередбачуваних змін еволюційної економіки, в концепціях динамічного резильєнсу, нелінійної динаміки й адаптивності, також все ще залишається достатньо новим і частково суперечливим, особливо з огляду на так звані «труднощі перекладу» і відношення до достатньо дотичних понять – резистентність, резильєнтність, стійкість і т. д. Якщо спершу резильєнтність здебільшого ототожнювали з резистентністю та навіть соціальною безпекою (С. Пирожков, Є. Божок, Н. Хамітов [10]; В. Хаустова, О. Решетняк [15]), то на тепер можна знайти все більше результатів наукових досліджень, де закладаються все чіткіші відмінності між цими категоріями.

Так, якщо раніше йшлося про здатність чинити опір, протидіяти ризикам, викликам і загрозам, то на тепер – спроможність соціальної системи до швидкого відновлення, розвитку нових якостей у частині адаптації до шоків станів і ситуацій, впливу на розвиток нових, кращих можливостей стосовно ліпшої якості життя людей і т. д. (В. Близнюк, С. Шумська та ін. [1]; В. Геець, Т. Бурлай, В. Близнюк [3]; Е. Лібанова [5]; О. Мульська [8]; М. Мельник та ін. [11]).

Усе тіснішими стають і пошуки в частині зв'язків резильєнтності та якості життя населення (Т. Васильців, М. Біль, М. Бачинська [2]; Е. Лібанова, О. Глідун, Л. Лісогор та ін. [6]). Хоча це логічно і закономірно з огляду на критично негативні наслідки повномасштабної війни в Україні, на її со-

ціальну сферу і соціальну систему, а також потребу в напрацюванні теоретико-методичних засад і прикладних рекомендацій відносно не тільки гарантування належної якості життя, але й формування так званої системи її резильєнтності, здатної не допустити колапсу соціальних інститутів (Н. Мазур, А. Ткачук [7]; І. Романюк [12]; С. Тютюнникова, О. Бєрвєно [14]), а отже, кризи людського потенціалу.

Однак, на відміну від цих та інших методичних підходів до дослідження соціальної резильєнтності, саме тепер високе концепційно-прикладне значення має ідентифікація безпосередньо соціально-економічних домінант якості життя.

Саме тому, **метою статті** є ідентифікація та надання характеристики соціально-економічних домінант якості життя населення регіонів України в умовах війни.

Згідно з авторською позицією, домінантами якості життя слід вважати мейнстримні (провідні, найбільш вагомі, найбільш значущі, найбільш актуальні) чинники, які детермінують позитивні зміни / зрушення в соціальній сфері та соціальній системі регіону стосовно поліпшення (підвищення рівня, зміцнення, посилення стійкості, розвитку адаптивності, спроможності до відновлення) часткових характеристик і, відповідно, складових компонент якості життя. Таким чином, вплив на домінанти дозволяє як поліпшити якість життя населення регіону, так і сформувати надійну систему забезпечення її резильєнтності.

Очевидно, що перелік домінант не може бути надто широким. Однак чинників, які мають вплив на якість життя (з огляду і на мультипредметний характер цієї категорії, і на різне тлумачення стану життя кожною з людей, і на динамічний характер соціально-гуманітарної проблематики в регіоні), безліч. Таким чином, затребуваними стають типологія та класифікація домінант в аналізованій сфері. При тому, достатньо аргументованим видається підхід, за якого групування домінант відповідає функціонально-ресурсним компонентам соціально-економічної системи регіону (економічні, соціальні, демографічні, фінансові, інноваційні, інвестиційні, інфраструктурні та інші).

Утім, повертаючися до аксіоми відносно головного реципієнта якості життя – людини, з-поміж всього спектру домінант якості життя окремим фокусом постають групи соціальних і економічних. Такий висновок можна пояснити щільнішим зв'язком чинників саме цих груп з базисними компонентами якості життя. Наприклад, соціальної захищеності, доступності та забезпеченості населення соціальними послугами,

соціальних гарантій і норм соціальної підтримки тощо та якості особистого і сімейного життя; розвитком регіональної економіки, збільшенням позиції конкурентоспроможних робочих місць, забезпеченості гарною зайнятістю, високими доходами, можливостями кар'єрного зростання тощо та якості трудового та громадського життя.

Інший аспект досліджуваної проблематики – це вага тієї чи іншої домінанти. Беззаперечно, це актуальне питання, адже закономірно, коли значимість їх впливу і внеску у формування високої резильєнтності якості життя населення регіону, зазвичай, різняться, інколи істотно. Така диференціація об'єктивно присутня навіть з-поміж провідних домінант. І врахування цього аспекту може позначитися на якості й ефективності, а, отже, на дієвості регіональної політики в царині добробуту, життєвих стандартів і комфорту, а також соціальної безпеки, подолання проблематики вразливості представників суспільства.

Звернімо увагу на те, що критерієм розмежування ваги впливу домінант справедливо буде вважати внесок у задоволення потреб населення різного рівня. На засадах зазначеного на *рис. 1* наведено авторське бачення системи домінант якості життя населення регіону відповідно до піраміди потреб за А. Маслоу. При тому, різним рівням ієрархії потреб відповідають релевантні складники – компоненти якості життя населення. Так, фізіологічні потреби головним чином пов'язані з якістю особистого життя, тому їх домінантами є забезпеченість населення доходами, рівень доходів відповідно до споживчих витрат, наявність житла, а також спроможність населення здійснювати витрати, пов'язані не тільки зі задоволенням первинних потреб, але й із придбанням товарів довгострокового користування, здійсненням певних заощаджень.

Своєю чергою, потреби в безпеці тісніше корелюють із характеристиками якості середовища проживання населення. Отже, домінантами за цією компонентою видається доцільним визначати стан здоров'я і тривалості життя, бюджетно-фінансову спроможність громад, тобто обсяги фінансування соціальних сфер, якості й ефективності функціонування елементів соціальної інфраструктури. Тобто аспекти, що є свідченням розвитку соціальної сфери та покращення за рахунок цього параметрів соціальної безпеки регіону та його громад і територій. Суто економічний аспект, дотичний до безпеки, передбачає належний рівень економічної безпеки бізнесу, стратегічних підприємств і пріоритетних галузей регіональної економічної системи.

Щодо потреби в приналежності, то її характеризує якість сімейного життя, а також інші аспекти,

які відображають міру інтеграції особи в соціумі, суспільстві, бізнес-середовищі, соціально-трудових відносинах, проектах співробітництва громад і територій.

Наступний рівень потреб пов'язаний з увагою та визнанням, які реалізуються в підсумку активних соціально-трудових відносин і високої якості трудового життя населення регіону. Саме тому домінантами якості життя за цим рівнем варто вважати параметри зайнятості та безробіття, створення якісних конкурентоспроможних робочих місць, а також захищеності прав сторін соціально-трудових відносин, у т. ч. із застосуванням інструменту соціального партнерства. Зрозуміло, що потреби визнання, окрім соціально-трудових сторін, стосуються також і суспільного визнання, однак це питання виходить за межі соціально-економічних чинників.

Як відомо, найвищий рівень в ієрархії потреб стосується самовираження. Адитивною цьому є гарна якість громадського життя населення регіону. Власне, такий висновок пояснюється самовираженням і, відповідно, самореалізацією осіб у підприємництві, інтелектуальній творчій, винахідницькій та науковій діяльності, створенні господарств, які функціонують на засадах і принципах неоіндустріалізації, VI–VII технологічних укладів, найбільш сучасних прогресивних технологій, зокрема інформаційно-комунікаційних.

Вкажемо на те, що в умовах повномасштабної війни склад домінант якості життя населення регіону, скоріше, не змінився, однак їх характер значною мірою трансформувався та з позиції проактивної регіональної соціально-економічної політики набуває форми інструментарію регулювання (*рис. 2*). Більше того, зазначена проблематика все більше зміщається в площину не стільки якості, скільки формування системи забезпечення резильєнтності якості життя населення регіону.

Сотосовно домінант якості громадського життя, то їх важливо трансформувати в достатні стимули та мотиви відносно поліпшення умов доступності соціально вразливих категорій населення, включно з ветеранами війни і т. п., до самозайнятості, започаткування та ведення приватного бізнесу. Це знизить навантаження на соціальну систему регіону та її інфраструктуру, дозволить переспрямувати ресурс на кращу фінансову підтримку галузей соціальної сфери, розвивати програми модернізації медицини та реабілітації. Важливим слід вважати й використання вже накопиченого інноваційного потенціалу в оборонно-промисловому комплексі. Успіхи тут мають стати патернами для створення й успішної реалізації

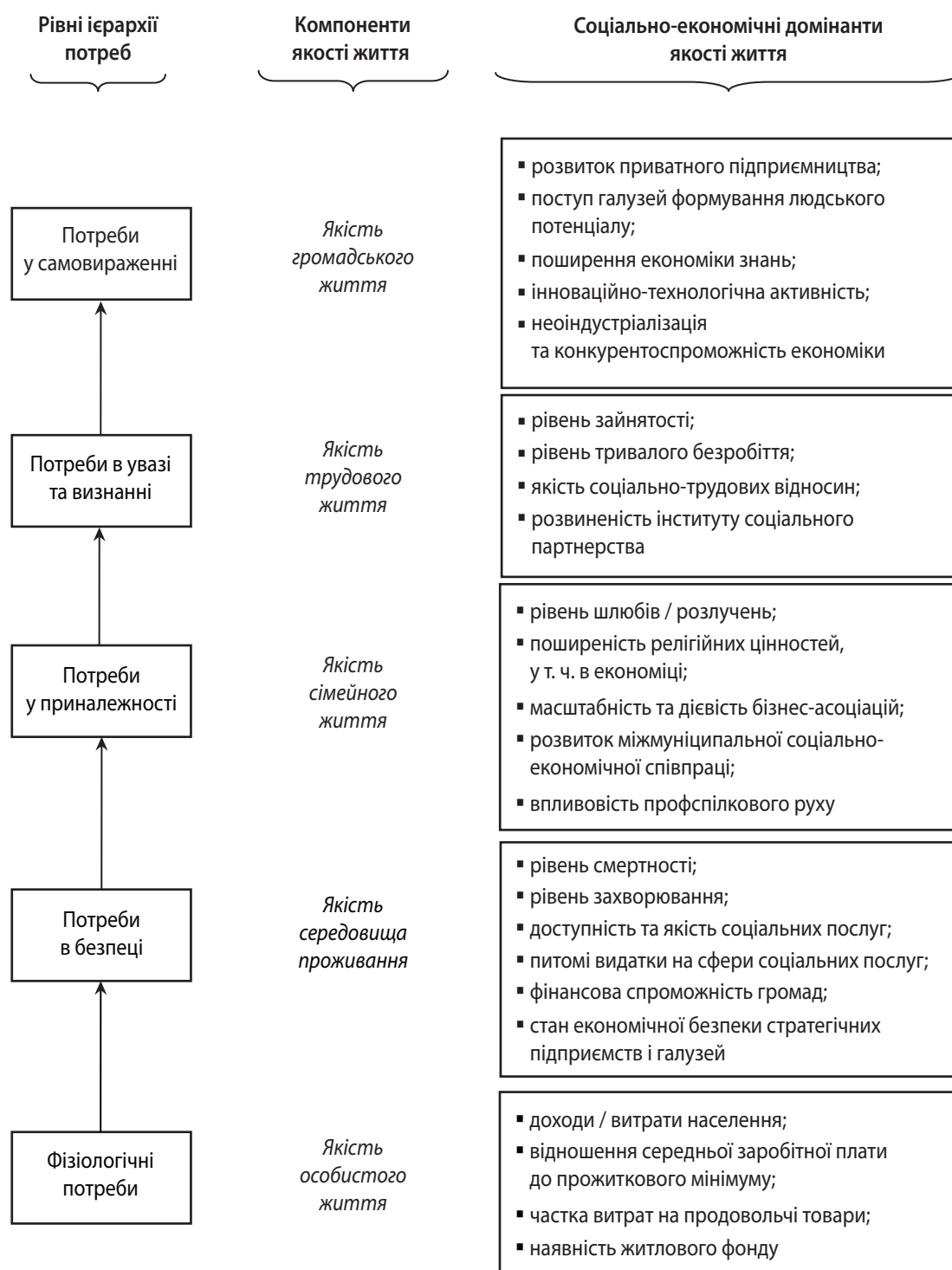

Рис. 1. Соціально-економічні домінанти якості життя населення регіону

Джерело: авторська розробка.

інноваційно-технологічних вітчизняних стартапів, а це також шлях до самореалізації населення в малому інноваційному бізнесі.

У частині інструментарію регіональної політики, який стосується посилення результативності якості трудового життя, прерогативою має стати зміна ситуації з тими диспропорціями та деформаціями, які були й на предво-

енному етапі, однак утвердилися та значно посилювалися вже під час повномасштабної війни через внутрішню та зовнішню міграцію населення, а отже, зміни в професійно-кваліфікаційній структурі пропозиції праці, з одного боку, та мобілізацію чоловіків, з іншого боку. Таким чином, регіональну політику важливо сфокусувати навколо підтримки релокованого бізнесу та створення ним нових робочих місць, особливо на субрегіональному рівні,

Рис. 2. Характер трансформації завдань регіональної політики задіяння соціально-економічних домінант резильєнтності якості життя населення регіону в умовах повномасштабної війни

Джерело: авторська розробка.

застосування інноваційних форм зайнятості, зокрема дистанційної, а також активної фінансово-ресурсної підтримки соціального підприємництва.

Доречно акцентувати на тому, що в умовах високої міграційної активності української молоді (а це пряма і дуже вагома загроза збереженню людського потенціалу, відповідно, національної

безпеки України) критично важливо активізувати заходи регіональної влади та органів місцевого самоврядування щодо сімейної та молодіжної політики, поліпшення доступності молоді до якісної освіти, підприємництва, зайнятості та кар'єрного зростання. Для підвищення якості сімейного життя значущою є гарна і доступна інфраструктура

базисних соціальних послуг. У складних соціально-економічних умовах її слід підтримувати та навіть розвивати засобами публічного інвестування із залученням коштів центрального бюджету, а також міжнародних технічних фінансових організацій.

Війна завдала значної шкоди інфраструктурі регіонів України, однак подекуди не менш актуальною стає й екологічна проблематика. Все це не сприяє належній якості проживання українців, а висуває на перший ряд завдання з формування кращого середовища існування. За обмеженості бюджетних ресурсів слід спрямувати увагу до приватно-публічних можливостей у цій сфері через підтримку проєктів у сфері зеленої економіки, альтернативної енергетики, смарт-інфраструктури, а також стимулювання малого бізнесу на сільських і віддалених територіях регіону.

Врешті-решт, достатній фокус уваги з боку регіональних органів влади слід приділити й питанням якості особистого життя. Тут вплив має велика кількість різноманітних факторів, однак, тією чи іншою мірою, всі вони зводяться до покращення майнового становища громадян, диверсифікації шляхів формування та збільшення обсягів доходів населення. Отже, насущними стають інструменти розвитку програм соціального та споживчого кредитування, фінансово-бюджетної підтримки споживчих інвестиційних програм соціально вразливих категорій населення, а також осіб, що взяли активну участь у захисті України на війні та членів їх сімей, розбудови та раціонального використання соціального житла, соціальної підтримки ВПО.

Видається доцільним ухвалення регіональних програм або, принаймні, окремого блоку рішень та інструментів за кожним з напрямів (складових) резильєнтності якості життя населення регіону.

ВИСНОВКИ

Ідентифікація соціально-економічних детермінант якості життя населення служить важливим завданням як з позиції теорії, так і практики. Щодо першого, то це дозволяє поглибити теоретико-методичні засади дослідження проблем якості життя населення, тоді як відносно другого, то це дозволяє обґрунтувати вектори, за якими, власне, формуватимуться прикладні механізми й інструменти регіональної соціально-економічної політики, орієнтованої на людину, поступ економіки заради людини та слідування принципам людиноцентричного підходу. Шляхи реалізації політики, які мають прямий вплив на безпосередні детермінанти якості життя, дозволяють найкращою мірою та найбільш оперативно детермінувати потрібні змі-

ни та зрушення в регіональній соціальній системі, які не тільки покращують базисні характеристики якості життя, але й формують систему забезпечення та підтримання в належному стані її резильєнтність.

Під час ідентифікації домінант якості життя доречно використовувати методичний підхід, за якого кожному з рівнів ієрархії потреб відповідає конкретна складова якості життя населення та, своєю чергою, її визначає низка найбільш значимих соціально-економічних чинників / умов.

Такий метод також дозволяє зрозуміти характер трансформації завдань регіональної політики із задіяння соціально-економічних домінант резильєнтності якості життя населення регіону в умовах повномасштабної війни, коли за кожною з домінант визначаються доступні та найбільш дієві інструменти регіональної політики, впровадження яких забезпечує покращення та стабілізацію якості особистого, сімейного, трудового, громадського життя та середовища проживання населення.

Перспективним напрямом подальших досліджень у цій сфері є вдосконалення методики аналізування як резильєнтності якості життя населення в регіонах України, так і впливу на неї зовнішніх загроз. ■

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Близнюк В., Шумська С., Бурлай Т., Борзенко О., Аргіріу А.-С. Резильєнтність соціально-економічної системи: стратегія і тактика мінімізації нерівностей українського суспільства. *Журнал європейської економіки*. 2024. Т. 23. № 4. С. 583–603. URL: <https://jeej.wunu.edu.ua/index.php/ukjee/article/view/1805/1758>
2. Васильців Т. Г., Біль М. М., Бачинська М. В. Регіональна політика розвитку соціальної інфраструктури в контексті поліпшення якості життя населення Карпатського регіону України. *Вісник Університету банківської справи*. 2021. № 2. С. 73–80. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VUBsNbU_2021_2_11
3. Геєць В. М., Бурлай Т. В., Близнюк В. В. Соціальна резильєнтність національної економіки крізь призму досвіду Європейського Союзу та України. *Економічна теорія*. 2023. № 3. С. 5–43. DOI: <https://doi.org/10.15407/etet2023.03>
4. Домінанти сталого розвитку регіонів України : монографія / за наук. ред. Б. В. Буркинського. Одеса : ІПРЕЕД НАНУ, 2020. 620 с.
5. Лібанова Е. Резильєнтність соціоекономічної системи України до шоків, спричинених війною: специфіка формування і реагування. *Демографія та соціальна економіка*. 2024. № 4. С. 3–23. DOI: <https://doi.org/10.15407/dse2024.04.003>

6. Лібанова Е. М., Гладун О. М., Лісогор Л. С. та ін. Вимірювання якості життя в Україні. Аналітична доповідь. Київ, 2013. 50 с. URL: https://www.idss.org.ua/monografii/UNDP_QoL_2013_ukr.pdf
7. Мазур Н. О., Ткачук А. В. Регіональні особливості забезпечення якості життя населення України. *Стратегія економічного розвитку України*. 2017. № 41. С. 81–89. URL: <https://ir.kneu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/a249bd79-f6ca-4168-a0a0-0d4e54090713/content>
8. Мульська О. П. Міграційні ризики та соціально-економічна резильєнтність: теоретико-концептуальне моделювання. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права*. 2024. № 41. С. 126–134. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.13294406>
9. Пєпа Т. В. Домінанти соціального розвитку країни в контексті реалізації його конкурентної парадигми. *Інвестиції: практика та досвід*. 2015. № 3. С. 11–14. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/3_2015/4.pdf
10. Пирожков С. І., Божок Є. В., Хамітов Н. В. Національна стійкість (резильєнтність) країни: стратегія і тактика випередження гібридних загроз. *Вісник Національної академії наук України*. 2021. № 8. С. 74–82. DOI: <https://doi.org/10.15407/vissn2021.08.074>
11. Резильєнтність ендегенного розвитку регіонів в умовах глобальних викликів та шоків : монографія / наук. ред. М. І. Мельник. Львів, 2024. 307 с.
12. Романюк І. «Якість життя» як соціально-економічна категорія та об'єкт статистичного дослідження. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія «Економіка»*. 2014. Вип. 4. С. 91–98. URL: http://bulletin-econom.univ.kiev.ua/wp-content/uploads/2015/11/157_91-98.pdf
13. Сидор І. П. Домінанти впливу макроекономічних показників на добробут нації. *Економіка і суспільство*. 2018. Вип. 16. С. 795–802. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/16_ukr/121.pdf
14. Тютюнникова С. В., Бервєно О. В. Якість життя як фактор модернізації управління національною економікою. *Модернізація управління національною економікою : зб. матеріалів IV Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 25–26 листопада 2016 р.)*. Київ: КНЕУ, 2016. С. 185–189. URL: <https://ir.kneu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/a75dd607-6fbc-443b-bd1a-f79a635ce6dc/content>
15. Хаустова В. Є., Решетняк О. І. Резильєнтність економіки: сутність і виклики для України. *Бізнес Інформ*. 2023. № 7. С. 30–41. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2023-7-30-41>
- nerivnostei ukrainskoho suspilstva [Resilience of the socio-economic system: strategy and tactics for minimizing inequalities in Ukrainian society]. *Zhurnal yevropeiskoi ekonomiky*, 23(4), 583–603. <https://jeej.wunu.edu.ua/index.php/ukjee/article/view/1805/1758>
- Burkynsky, B. V. (Ed.). (2020). *Dominanty staloho rozvytku rehioniv Ukrainy* [Dominants of sustainable development of regions of Ukraine]. IPREED NANU.
- Heiets, V. M., Burlai, T. V., & Blyzniuk, V. V. (2023). Sotsialna rezylilientnist natsionalnoi ekonomiky kriz pryzmu dosvidu Yevropeiskoho Soiuzu ta Ukrainy [Social resilience of the national economy through the prism of the experience of the European Union and Ukraine]. *Ekonomichna teoriia*, (3), 5–43. <https://doi.org/10.15407/etet2023.03>
- Khaustova, V. Ye., & Reshetniak, O. I. (2023). Rezyliientnist ekonomiky: sutnist i vyklyky dlia Ukrainy [Economic resilience: essence and challenges for Ukraine]. *Biznes Inform*, (7), 30–41. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2023-7-30-41>
- Libanova, E. (2024). Rezyliientnist sotsioekonomichnoi systemy Ukrainy do shokiv, sprychynenykh viinoiu: spetsyfika formuvannia i reahuvannia [Resilience of Ukraine's socio-economic system to war-induced shocks: specifics of formation and response]. *Demohrafiia ta sotsialna ekonomika*, (4), 3–23. <https://doi.org/10.15407/dse2024.04.003>
- Libanova, E. M., Hladun, O. M., Lisohor, L. S., et al. (2013). *Vymiruvannia yakosti zhyttia v Ukraini. Analitichna dopovid* [Measuring quality of life in Ukraine. Analytical report]. https://www.idss.org.ua/monografii/UNDP_QoL_2013_ukr.pdf
- Mazur, N. O., & Tkachuk, A. V. (2017). Rehionalni osoblyvosti zabezpechennia yakosti zhyttia naselennia Ukrainy [Regional features of ensuring the quality of life of the population of Ukraine]. *Stratehiia ekonomichnoho rozvytku Ukrainy*, (41), 81–89. <https://ir.kneu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/a249bd79-f6ca-4168-a0a0-0d4e54090713/content>
- Melnyk, M. I. (Ed.). (2024). *Rezyliientnist endohennoho rozvytku rehioniv v umovakh hlobalnykh vyklykiv ta shokiv* [Resilience of endogenous development of regions in the conditions of global challenges and shocks].
- Mulska, O. P. (2024). Mihatrsiini ryzyky ta sotsialno-ekonomichna rezyliientnist: teoretyko-kontseptualne modeliuвання [Migration risks and socio-economic resilience: theoretical and conceptual modeling]. *Naukovi zapysky Lvivskoho universytetu biznesu ta prava*, (41), 126–134. <https://doi.org/10.5281/zenodo.13294406>
- Pepa, T. V. (2015). Dominanty sotsialnoho rozvytku krainy v konteksti realizatsii yoho konkurentnoi paradyhmy [Dominants of social development of the country in the context of implementing its competitive paradigm]. *Investytsii: praktyka ta dosvid*, (3), 11–14. http://www.investplan.com.ua/pdf/3_2015/4.pdf

REFERENCES

Blyzniuk, V., Shumska, S., Burlai, T., Borzenko, O., & Argiriou, A.-S. (2024). Rezyliientnist sotsialno-ekonomichnoi systemy: stratehiia i taktyka minimizatsii

Pyrozhekov, S. I., Bozhok, Ye. V., & Khamitov, N. V. (2021). Natsionalna stiikist (rezyliientnist) krainy: stratehiia i taktyka vyperedzennia hibrydnykh zahroz [National resilience of the country: strategy and tactics of preventing hybrid threats]. *Visnyk Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy*, (8), 74–82. <https://doi.org/10.15407/visn2021.08.074>

Romaniuk, I. (2014). «Yakist zhyttia» yak sotsialno-ekonomichna katehoriia ta ob'ekt statystychnoho doslidzhennia [«Quality of life» as a socio-economic category and object of statistical research]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Seriiia «Ekonomika»*, (4), 91–98. http://bulletin-econom.univ.kiev.ua/wp-content/uploads/2015/11/157_91-98.pdf

Sydor, I. P. (2018). Dominanty vplyvu makroekonomichnykh pokaznykiv na dobrobut natsii [Dominants of the influence of macroeconomic indicators on the welfare of the nation]. *Ekonomika i suspilstvo*,

(16), 795–802. https://economyandsociety.in.ua/journals/16_ukr/121.pdf

Tiutiunnykova, S. V., & Berveno, O. V. (2016). Yakist zhyttia yak faktor modernizatsii upravlinnia natsionalnoiu ekonomikoiu [Quality of life as a factor in modernizing national economy management]. In *Modernizatsiia upravlinnia natsionalnoiu ekonomikoiu* (pp. 185–189). KNEU. <https://ir.kneu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/a75dd607-6fbc-443b-bd1a-f79a635ce6dc/content>

Vasylytsiv, T. H., Bil, M. M., & Bachynska, M. V. (2021). Rehionalna polityka rozvytku sotsialnoi infrastruktury v konteksti polipshennia yakosti zhyttia naselennia Karpatskoho rehionu Ukrainy [Regional policy of social infrastructure development in the context of improving the quality of life of the population of the Carpathian region of Ukraine]. *Visnyk Universytetu bankivskoi spravy*, (2), 73–80. http://nbuv.gov.ua/UJRN/VUBsNbU_2021_2_11

УДК 330.322

JEL Classification: H56; J23; R13

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2025-4-247-256>

ХАРАКТЕРИСТИКА ЗОВНІШНІХ РЕГІОНАЛЬНИХ ЗАГРОЗ РЕЗИЛЬЄНТНОСТІ ЯКОСТІ ЖИТТЯ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ *

© 2025 ВАСИЛЬЦІВ Т. Г., МУЛЬСКА О. П.

УДК 330.322

JEL Classification: H56; J23; R13

Васильців Т. Г., Мультська О. П. Характеристика зовнішніх регіональних загроз резильєнтності якості життя населення України в умовах війни

У статті актуалізується проблематика формування та реалізації регіональної політики забезпечення гідної якості життя населення. Об'єктом дослідження виступає резильєнтність якості життя та вплив на неї зовнішніх загроз. При цьому враховуються критично негативні наслідки повномасштабної війни, які, з одного боку, загострили ті соціальні проблеми, які не вирішувалися в Україні роками, а, з іншого боку, обумовили нові виклики та загрози для резильєнтності якості життя на регіональному рівні. На таких засадах метою дослідження визначено ідентифікацію та надання характеристики зовнішніх регіональних загроз резильєнтності якості життя населення України в умовах війни. Для ідентифікації зовнішніх регіональних загроз резильєнтності якості життя населення в регіонах України здійснено їх класифікацію на групи: безпекові, економічні, бюджетно-фінансові, інфраструктурні, екологічні, суспільно-політичні, інституційні, енергетичні, якості публічного управління, інформаційні. За цими групами визначено склад зовнішніх загроз резильєнтності якості життя населення, а також показано, яким чином відповідні загрози еволюціонували та посилювалися в середовищі повномасштабної війни. При цьому, резильєнтність якості життя розглядається однією з провідних характеристик, яка визначає спроможність регіональної соціально-економічної системи забезпечувати населення базисними соціальними потребами і послугами за ситуації сталого розвитку чи його дестабілізації, а також в разі настання критично негативного зовнішнього впливу – до адаптації, стійкості та швидкого відновлення. Зроблено висновки в частині формування інструментарію регіональної політики протидії зовнішнім загрозам і посилення за рахунок цього резильєнтності якості життя населення в регіонах України. Аргументовано, що відповідно до безальтернативності євроінтеграційного вектора розвитку нашої країни та формування в регіонах України європейських стандартів якості життя метою регіональної політики має стати конвергенція соціальних стандартів (з Європейським Союзом), тоді як стратегічними пріоритетами – смартпросторовий сталий розвиток, дотримання принципів безпеки споживання та соціальної відповідальності, посилення

* Публікація містить результати досліджень, проведених у межах виконання НДР II-02-25 Домінанти соціально-економічного структуроутворення резильєнтності якості життя населення в регіонах України в умовах зовнішніх загроз (в рамках комплексного проекту «Домінанти структуроутворення резильєнтності якості життя населення України в умовах зовнішніх загроз») (номер державної реєстрації 0125U000478).